

Τα βιβλία των Εκδόσεων Πουκαμισάς συμπυκνώνουν την πολύχρονη διδακτική εμπειρία των συγγραφέων μας και αποτελούν το βασικό εκπαιδευτικό υλικό που χρησιμοποιούν οι μαθητές των φροντιστηρίων μας. Μέσα από τη διαρκή τους αξιοποίηση στις τάξεις μας διασφαλίζουμε τον εμπλουτισμό τους, τη συνεχή τους βελτίωση και την επιστημονική τους αρτιότητα, καθιστώντας τα βιβλία των Εκδόσεών μας εγγύηση για την επιτυχία των μαθητών.

εκδόσεις

ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ

τα **βιβλία** των **επιτυχιών**

Γιώργος Χρυσουδάκης
Ρόνη Φλωροπούλου

Γλώσσα και Λογοτεχνία

από τη θεωρία στην πράξη

Α', Β', Γ' Λυκείου

εκδόσεις

ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή ενός εκ των συγγραφέων

Σειρά: ΛΥΚΕΙΟ

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Γιώργος Χρυσουδάκης – Ρόνη Φλωροπούλου

ISBN: 978-618-5325-28-2

Επιμέλεια κειμένου: Χαρά Παπαδοπούλου

Συμπληρωματική επιμέλεια κειμένου: Γωγώ Κουτσούγερα

Σελιδοποίηση: Ελένη Τσέλιου

Συμπληρωματική σελιδοποίηση: Μαθήβινα Κότο

Προσαρμογή εξωφύλλου: Μαθήβινα Κότο

Εικόνα εξωφύλλου: Shutterstock

Υπεύθυνη έκδοσης: Γωγώ Κουτσούγερα

Copyright 2019 © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ, Γιώργος Χρυσουδάκης, Ρόνη Φλωροπούλου για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο

Κυκλοφορία έκδοσης: Ιούλιος 2019

Επικοινωνία με συγγραφείς: Γιώργος Χρυσουδάκης – xrisoud@otenet.gr
Ρόνη Φλωροπούλου – roifloropoulou@gmail.com

Απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο, μέσο και μέθοδο αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, μετάφραση, διασκευή, θέση σε κυκλοφορία, παρουσίαση, διανομή και η εν γένει πάσης φύσεως χρήση και εκμετάλλευση του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμηματικά, καθώς και της ολικής αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου (στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης κ.λπ.) και του εξωφύλλου του, σύμφωνα με τις διατάξεις της υπάρχουσας νομοθεσίας περί προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων περιλαμβανομένων και των σχετικών διεθνών συμβάσεων.

Αριθμός έκδοσης: 1η | Αριθμός αντιτύπων: 3700

**εκδόσεις
πουκαμισάς**

Λ. Βουλιαγμένης 46 & Αλεξίουπόλεως, ΤΚ 164 52 Αργυρούπολη | Τ. 210 4112507
www.ekdoseispoukamisas.gr | info@ekdoseispoukamisas.gr

Περιεχόμενα

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

1.1: Δομή και ανάπτυξη παραγράφου	
A: ΘΕΩΡΙΑ	13
B: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ	
ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ	29

1.2: Μεθοδολογία απαντήσεων σε ερωτήσεις ανάπτυξης παραγράφου	
A: ΘΕΩΡΙΑ	37
B: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ	
ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΕΡΙΛΗΨΗ

A: ΘΕΩΡΙΑ	49
-----------------	----

B: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ...	57
---------------------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

3.1: Συνοχή	
A: ΘΕΩΡΙΑ	71
B: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ	
ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ	78

3.2: Συνεκτικότητα	
A: ΘΕΩΡΙΑ	85
B: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ	
ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ	87

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Ο ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ

A: ΘΕΩΡΙΑ	95
-----------------	----

B: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ...	116
---------------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΔΗ

A: ΘΕΩΡΙΑ	133
-----------------	-----

B: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ...	152
---------------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ

6.1: Πρόλογος	
A: ΘΕΩΡΙΑ	161
B: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ	
ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ	166

6.2: Επίλογος	
A: ΘΕΩΡΙΑ	169
B: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ	
ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ	172

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

A: ΘΕΩΡΙΑ	175
-----------------	-----

B: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ...	188
---------------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Η ΠΕΙΘΩ

A: ΘΕΩΡΙΑ	193
-----------------	-----

B: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ...	210
---------------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

A: ΘΕΩΡΙΑ 227 **B:** ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ... 252

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: Η ΕΙΔΗΣΗ

A: ΘΕΩΡΙΑ 263 **B:** ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ... 268

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11: ΚΡΙΤΙΚΗ

A: ΘΕΩΡΙΑ 279 **B:** ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ... 286

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ

A: ΘΕΩΡΙΑ 297 **B:** ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ... 365

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΦΗΓΗΣΗ – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

2.1: Αφήγηση

A: ΘΕΩΡΙΑ 377

B: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ
ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ 383

2.2: Περιγραφή

A: ΘΕΩΡΙΑ 385

B: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ
ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ 388

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ ΣΤΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

A: ΘΕΩΡΙΑ 391 **B:** ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ... 396

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ (αφορούν και τα 3 κεφάλαια) 401

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ορθογραφικό οδηγός 457

Λεξικό συνωνύμων και αντωνύμων/αντιθέτων 461

Λόγιες λέξεις και εκφράσεις 475

Βιβλιογραφία 477

ΘΕΩΡΙΑ
ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΑΣ

Κεφάλαιο 1

η παράγραφος

1.1 δομή και ανάπτυξη παραγράφου

A. Θεωρία

Ορισμός

Παράγραφος ονομάζεται το τμήμα του γραπτού κειμένου που διαθέτει νοηματική αυτοτέλεια. Η παράγραφος μέσω επιμέρους θέσεων/απόψεων στηρίζει από κοινού με τις άλλες παραγράφους την κεντρική ιδέα του κειμένου.

Αρετές

Η παράγραφος οφείλει να διαθέτει συγκεκριμένες αρετές, ώστε να επιτελείται σωστά ο ρόλος της στην ανάπτυξη ενός θέματος.

Αυτές είναι οι ακόλουθες:

- **Σαφήνεια:** Το θέμα πρέπει να διατυπώνεται με σαφήνεια στη θεματική πρόταση/περίοδο.
- **Προσεκτική επιλογή των λεπτομερειών/σχολίων:** Είναι αναγκαίο να επιλέγεται το κατάλληλο υλικό για την καλύτερη ανάπτυξη της κεντρικής ιδέας.
- **Συνεκτικότητα και συνοχή των λεπτομερειών/σχολίων:** Οι λεπτομέρειες/σχόλια μιας παραγράφου πρέπει να συνδέονται εξωτερικά με τους κατάλληλους τρόπους συνοχής, αλλά και εσωτερικά με την αλληλουχία των επιμέρους νοημάτων.
- **Επαρκής ανάπτυξη:** Οι λεπτομέρειες/σχόλια πρέπει να στηρίζουν με επάρκεια την ανάπτυξη της κύριας ιδέας της παραγράφου.

Δομή

Επειδή η παράγραφος αποτελεί τη μικρογραφία ενός κειμένου, είναι χρήσιμο να έχει ολοκληρωμένη δομή, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ο ρόλος της.

Τα **δομικά μέρη** της παραγράφου είναι τα εξής:

1. Θεματική πρόταση (Θ.Π.) ή περίοδος
2. Λεπτομέρειες/σχόλια
3. Πρόταση ή περίοδος/κατακλείδα

1. ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ (Θ.Π.)/ΠΕΡΙΟΔΟΣ

- Είναι τοποθετημένη, συνήθως, στην αρχή της παραγράφου. Δεν αποκλείεται η θέση της να είναι στη μέση ή στο τέλος της. Επίσης, μπορεί και να μην υπάρχει.
- Εκθέτει τη βασική ιδέα της παραγράφου και καθορίζει τον τρόπο ανάπτυξής της.
- Αποτελείται από την **κεντρική ιδέα** και την **κατευθυντήρια ιδέα**.

Θεωρία της Νεοελληνικής Γλώσσας

Κεντρική ιδέα	Κατευθυντήρια ιδέα
Η παιδεία	εξευγενίζει τον άνθρωπο
	συμβάλλει στη συγκρότηση της προσωπικότητας των νέων
	αποτελεί ένδειξη πολιτισμικής προόδου

- Η κεντρική ιδέα συνοψίζει την έννοια στην οποία αναφέρεται η παράγραφος και παραμένει σταθερή, ενώ η κατευθυντήρια ιδέα, η οποία τοποθετείται, συνήθως, στο τέλος της Θ.Π., παρουσιάζει την άποψη που θα αναλυθεί στην παράγραφο, διαμορφώνοντας ανάλογα και τις λεπτομέρειες/σχόλια της παραγράφου.

α. Η λειτουργικότερη θέση της Θ.Π. είναι η **αρχή της παραγράφου**, καθώς έτσι δίνεται η δυνατότητα να παρακολουθήσουμε αποτελεσματικότερα την εξελικτική πορεία των σκέψεων του συγγραφέα.

Παράδειγμα

Η εκπαίδευση δεν νοείται πια ως η απλή, κανονιστική μετάδοση γνώσεων από τις μεγαλύτερες γενιές στις νεότερες, όπως την όριζε ο Ε. Durkheim, κατά τον 19ο αιώνα. Και τούτο επειδή, τόσο το περιεχόμενο της εκάστοτε εκπαιδευτικής πράξης όσο και ο χρόνος που αφιερώνεται σε αυτήν, αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης ανάμεσα στις διαφορετικές γενιές, τα δύο φύλα και τις διαφορετικές κουλτούρες των ανθρώπων, γεγονός που παρατηρείται σε όλες τις σύγχρονες πρακτικές της καθημερινής ζωής. Η εκπαιδευτική πράξη καθίσταται, επομένως, μια διαδικασία που δεν περιορίζεται στον χώρο (το σχολείο) και στον χρόνο (περίοδος της νεότητας), αλλά επεκτείνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής και πέραν των σχολικών τειχών.

Αλεξάνδρα Κορωναίου, *Εκπαιδύοντας εκτός σχολείου. Η συμβολή των οπτικοακουστικών μέσων και των νέων τεχνολογιών*, Αθήνα, Μεταίχμιο, 2002
(Πανελλαδικές Εξετάσεις 2010)

β. Όταν η Θ.Π. βρίσκεται στη **μέση της παραγράφου**, συνήθως λειτουργεί σαν «γέφυρα» μεταξύ των δύο μερών της. Παρατηρούμε τότε ότι αποτελεί συγκεκριμένο τμήμα για το πρώτο μισό της παραγράφου ενώ παράλληλα δίνει το έναυσμα για την ανάλυση στο υπόλοιπο τμήμα της. Συναντάμε τη Θ.Π. στη μέση της παραγράφου κυρίως σε περιπτώσεις ανάπτυξης με σύγκριση/αντίθεση και αναλογία.

Παράδειγμα

Το αυτοκίνητο ή η θεριζοαλωνιστική μηχανή εξασφαλίζουν την αναγκαία για τη λειτουργία τους ενέργεια, καίγοντας βενζίνη, ενώ το ηλεκτρικό ψυγείο ή ο Η/Υ, δύο άλλες μηχανές, χρησιμοποιούν ηλεκτρική ενέργεια, ηλεκτρικό ρεύμα. Ο **ανθρώπινος οργανισμός καταναλώνει ενέργεια, όπως μία μηχανή**. Την ενέργεια αυτή τη βρίσκει με ανάλογο τρόπο, δηλαδή καίγοντας ή διασπώντας χημικές ενώσεις. Ο μηχανισμός αυτός της παραγωγής ενέργειας λέγεται καταβολισμός. Είναι φανερό πως ο καταβολισμός είναι φαινόμενο κοινό και για τους οργανισμούς και για ορισμένες μηχανές, αφού, και στις δύο περιπτώσεις, για τη λειτουργία τους καταναλώνεται ενέργεια που παράγεται από τη διάσπαση χημικών ενώσεων.

Διασκευή από την Έκφραση-Έκθεση Α΄ Λυκείου, σ. 194

1.1 δομή και ανάπτυξη παραγράφου

γ. Όταν η συλλογιστική πορεία της σκέψης του συγγραφέα σε μια παράγραφο αναπτύσσεται με την επαγωγική μέθοδο, **μπορεί η θεματική πρόταση (Θ.Π.) να ταυτίζεται με την κατακλείδα.** Στην περίπτωση αυτή, παρατηρούμε ότι το νοηματικό κέντρο της παραγράφου αποτυπώνεται στο συμπέρασμά της και βρίσκεται στο τέλος της.

Παράδειγμα

Πέντε ή έξι είναι οι στενοί συνεργάτες του τυράννου. Αυτοί οι πέντε έχουν πενήντα που επωφελούνται απ' αυτήν τη συνεργασία. Αυτοί οι πενήντα έχουν κάτω απ' αυτούς άλλους πεντακόσιους που κάτι κερδίζουν κι αυτοί, παίρνουν κι αυτοί ένα μερίδιο. Κι ίσως κάτω απ' αυτούς τους πεντακόσιους μαζεύονται άλλοι πέντε χιλιάδες που περιμένουν κι αυτοί κάτι να φάνε, κάτι να ωφεληθούν... Έτσι **στηρίζετε σεις οι ίδιοι τις τυραννίες!**

Λα Μποεσί, «Ελευθερία και εκούσια δουλεία», στο βιβλίο του Ν. Γρηγοριάδη, *Το δημιουργικό γράψιμο: Η τέχνη και η τεχνική του. Η παράγραφος*, (23η έκδοση), Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Κώδικας, 2006

δ. Μπορεί η Θ.Π. να συντάσσεται στην παράγραφο ως ερώτηση; **ΝΑΙ.** Βέβαια, σ' αυτήν την περίπτωση, η ανάπτυξη της παραγράφου διαμορφώνεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να απαντά στο ερώτημα που θέτει η Θ.Π.

Παράδειγμα

Σχολή ή κίνημα ο Ρομαντισμός; Οι όροι συγχέονται και πολλές φορές χρησιμοποιούνται χωρίς διάκριση. Ο όρος «σχολή» κάποτε ορίζει μια ομάδα με μεγαλύτερη ή μικρότερη συνοχή, που αποδέχεται κάποιες αρχές, κάποιες αισθητικές απόψεις ή στηρίζεται σ' αυτές, τις γενικά αποδεκτές, που ο μελετητής οριοθετεί και ταξινομεί. Ίσως ένα μέλος της ομάδας διατυπώνει θεωρητικά τις αρχές σ' ένα κείμενο-μανιφέστο και οι ίδιοι οι δημιουργοί ή θεωρητικοί συνεργάτες τους –κριτικοί και δημοσιογράφοι– προβάλλουν και αναλύουν το έργο. Άλλοτε ο όρος ευρύνεται. Ταυτίζεται με τους όρους «ρεύμα», «κίνηση», «κίνημα», που εκφράζουν δεσποζόντα χαρακτηριστικά της λογοτεχνικής και γενικότερα της καλλιτεχνικής ζωής, με ρόλο σημαντικότερο, οικουμενικότερο.

Δ. Πλάκας, *Λογοτεχνικός περίπλους. Πρόσωπα, κείμενα, ρεύματα*, Ηράκλειο Κρήτης, Φιλολογικές και Ιστορικές Σπουδές, 1991

ε. Μπορεί μια παράγραφος να μην έχει θεματική πρόταση (Θ.Π.); **ΝΑΙ.** Σ' αυτήν την περίπτωση, ωστόσο, ενδέχεται να παρατηρούμε το εξής: αν σε ένα κείμενο με δύο διαδοχικές παραγράφους, από τις οποίες η Θ.Π. της πρώτης περιέχει δύο κατευθυντήριες ιδέες που αναπτύσσονται ξεχωριστά σε αυτές, η δεύτερη παράγραφος μπορεί να μην έχει Θ.Π., αφού αποτελεί νοηματική συνέχεια της πρώτης (με την έννοια ότι σε αυτήν αναλύεται η δεύτερη κατευθυντήρια ιδέα). Οι παράγραφοι χωρίς Θ.Π. συχνά περιέχουν τεκμήρια (π.χ., παραδείγματα).

Παράδειγμα

Η δύναμη της συνήθειας, διαχρονικά, φαίνεται ότι επηρεάζει τόσο τους ανθρώπους όσο και τα ζώα. Έτσι, πολλοί άνθρωποι αδυνατούν να προσαρμοστούν σε συνθήκες που διαφοροποιούν την καθημερινότητά τους, όταν βρίσκονται σε ξένη χώρα ή, ακόμα, και σε διαφορετικό περιβάλλον στην ίδια τους την πατρίδα. Μάλιστα, έχει παρατηρηθεί το παράδοξο φαινόμενο, άνθρωποι που μεγάλωσαν στη φυλακή να ζητήσουν να επιστρέψουν σ' αυτήν μετά την απελευθέρωσή τους.

Επίσης, σε ό, τι αφορά στα ζώα, έχει παρατηρηθεί πως τα άλογα του ιππικού στον ήχο της σάλπιγγας συγκεντρώνονται μόνα τους και κάνουν τους συνηθισμένους ελιγμούς, όπως πριν από κάθε μάχη. Τα περισσότερα κατοικίδια ζώα ενεργούν με μηχανική ακρίβεια, χωρίς αμφιταλαντεύσεις που θα υπονοούσαν κάποιο στάδιο εκλογής και απόφασης. Σ' ένα σιδηροδρομικό δυστύχημα μια τίγρη θηριοτροφείου, που το κλουβί της έσπασε και άνοιξε με τη σύγκρουση, βγήκε μεγалоήρεπα μες στα συντρίμια, αλλά γρήγορα ξαναγύρισε στη θέση της, σαστισμένη μπροστά στις καινούργιες ευθύνες που είχε ν' αντιμετωπίσει, κι έτσι εύκολα κατόρθωσε να σωθεί.

Η δεύτερη παράγραφος είναι από το βιβλίο του Ν. Γρηγοριάδη
Το δημιουργικό γράψιμο: Η τέχνη και η τεχνική του. Η παράγραφος, (23η έκδοση),
Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Κώδικας, 2006,
από όπου και η ιδέα για τη σύνταξη της πρώτης

2. ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ/ΣΧΟΛΙΑ

Πρόκειται για την επιχειρηματολογία της παραγράφου. Με τις λεπτομέρειες και τα σχόλια, ο συντάκτης αποδεικνύει, αναλύει, υποστηρίζει κ.λπ. τη βασική ιδέα (με τη/ τις συνιστώσα/ες της: κατευθυντήρια/ες ιδέα/ες) που βρίσκεται στη θεματική πρόταση/περίοδο της παραγράφου. Αυτό σημαίνει ότι ο ρόλος των λεπτομερειών/σχολίων δεν είναι διακοσμητικός, αντίθετα η πορεία ανάπτυξής τους καθορίζει σε σημαντικό βαθμό την ολοκληρωμένη στήριξη της άποψης του συντάκτη της παραγράφου.

Παράδειγμα

Στο πλαίσιο αυτό, η νεολαία βιώνει έντονες ανακατατάξεις που ανατρέπουν τις παραδοσιακές αξίες και χαρακτηρίζονται από τη γενικευμένη αμφισβήτηση του παλιού. Παρότι, συχνά, τη θεωρούν «απολιτίκ» στον δημόσιο λόγο, στην πραγματικότητα η νεολαία «ψηλαφίζει» μια νέα πολιτικοποίηση. Η απαξίωσή της είναι πολιτική πράξη. Γίνεται φανερό ότι η νέα γενιά έχει μια πιο χαλαρή σχέση με την πολιτική – με την έννοια της οργανικής ένταξης ή της σταθερής στήριξης ενός κομματικού φορέα. Ακόμη πιο χαλαρή είναι η σχέση της με τις κάλπες, αφού σε μεγάλο βαθμό δεν προσδοκά σημαντικές αλλαγές από την εκλογική διαδικασία. Έρευνα στα σχολεία έδειξε ότι το 79% του δείγματος δεν αισθάνεται καμία σιγουριά για το μέλλον, το 73% δεν ενδιαφέρεται για την πολιτική και το 86% δηλώνει δυσαρεστημένο από τη λειτουργία της δημοκρατίας στη χώρα. Παρόλα αυτά, η απαισιοδοξία δεν γίνεται απόσυρση, καθώς οι νέοι ψάχνουν να βρουν τρόπο για να ακουστεί η φωνή τους και να γίνουν «ορατοί». Σε ερώτηση για το ποιες ενέργειες θεωρούν αποτελεσματικές, το 45,6% απαντά η συμμετοχή σε διαδηλώσεις, το 21,1% η συμμετοχή σε απεργίες, το 12,8% η δημιουργία «μπλογκ» και μόλις το 7% απαντά η συμμετοχή σε κόμμα.

Διασκευασμένο άρθρο από το ΒΗmagazino της Κυριακής, 2/2/2014

3. ΠΡΟΤΑΣΗ Ή ΠΕΡΙΟΔΟΣ/ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΑ

Αποτελεί τη λογική κατάληξη της συλλογιστικής σκέψης του συντάκτη της παραγράφου και, υπό αυτήν την έννοια, παίζει σημαντικό ρόλο στην ολοκληρωμένη εικόνα της. Οφείλουμε να επισημάνουμε, βέβαια, ότι η περίοδος/κατακλείδα δεν μπορεί να περιέχει τελικά και οριστικά συμπεράσματα, εφόσον ακολουθούν και άλλες παράγραφοι.

**ΘΕΩΡΙΑ & ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ**

Κεφάλαιο 1

σχολές και
λογοτεχνικά ρεύματα

1

σχολές και λογοτεχνικά ρεύματα

Α. Θεωρία

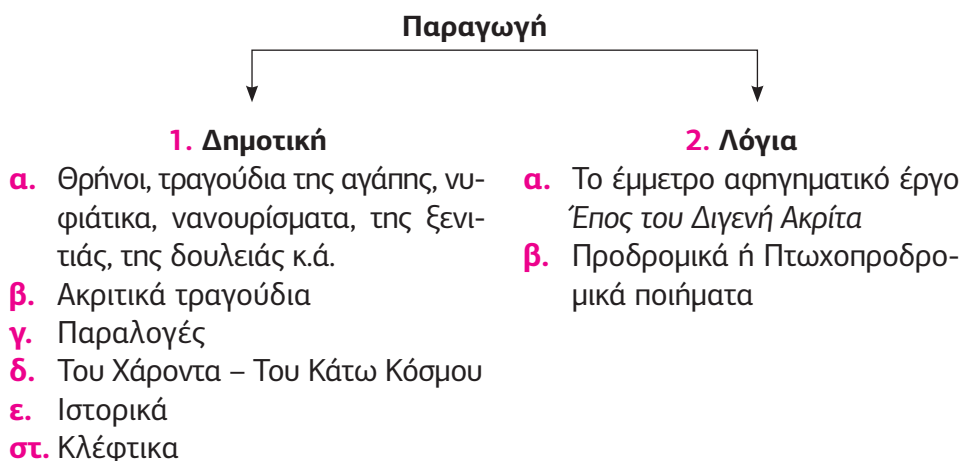
Η Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας εξετάζει τα λογοτεχνικά έργα που είναι γραμμένα σε νεοελληνική γλώσσα και έχουν λογοτεχνική αξία. Ξεκινά από την εποχή που έχουμε τα πρώτα λογοτεχνικά έργα και χωρίζεται σε έξι περιόδους:

- Πρώτη περίοδος: 10ος αιώνας-1453
- Δεύτερη περίοδος: 1453-1669
- Τρίτη περίοδος: 1669-1821
- Τέταρτη περίοδος: 1821-1880
- Πέμπτη περίοδος: 1880-1930
- Έκτη περίοδος: 1930-και εξής

ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΧΡΟΝΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ (10ος αι.-1453)

Η πρώτη περίοδος χωρίζεται σε δύο φάσεις:

- Ι. α' φάση: 10ος αι.-1204** (κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους)

1. Δημοτικά τραγούδια

Αποτελούν σημαντική έκφραση της λαϊκής δημιουργίας και είναι συνδεδεμένα με τη μουσική και τον χορό.

Οι τρεις μεγάλες κατηγορίες των δημοτικών τραγουδιών:

Τα δημοτικά τραγούδια παρουσιάζουν μεγάλο εύρος θεμάτων και μπορούμε να τα διακρίνουμε σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- Τα δημοτικά που αναφέρονται σε διάφορες εκδηλώσεις της ζωής (θρήνοι, τραγούδια της αγάπης, νυφιάτικα, νανουρίσματα, της ξενιτιάς, της δουλειάς κ.ά.).
- Τα δημοτικά που δημιουργήθηκαν με αφορμή ένα ιστορικό γεγονός ή αναφέρονται σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, όπως είναι τα ακριτικά και τα κλέφτικα.
- Οι παραλογές που αποτελούν ένα ιδιαίτερο είδος δημοτικού τραγουδιού.

Αναλυτικότερα:

α. Θρήνοι, τραγούδια της αγάπης, νυφιάτικα, νανουρίσματα, της ξενιτιάς, της δουλειάς κ.ά.: Είναι τα δημοτικά τραγούδια που αναφέρονται είτε σε ευχάριστες είτε σε δυσάρεστες περιστάσεις της καθημερινής ζωής του λαού, που είναι και ο δημιουργός τους.

β. Ακριτικά τραγούδια: Στους χρόνους πριν από το 1000, στο κορύφωμα της Μεσαιωνικής Ιστορίας, και στον δυτικό και στον ανατολικό κόσμο, ανάμεσα στον Ευφράτη και την Καππαδοκία, με εντολή της Κεντρικής Διοίκησης, τα σύνορα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας τα φύλαγαν οι Ακρίτες. Οι Ακρίτες δεν είχαν μονάχα ν' αντιμετωπίσουν τους Άραβες, αλλά και τους Απελάτες, ένα είδος παράνομων ληστών. Για τούτα τα κατορθώματά τους άρχισαν να πλάθονται θρύλοι, ένας κύκλος από δημοτικά τραγούδια επικής μορφής.

γ. Παραλογές: Αποτελούν μια ιδιαίτερη κατηγορία δημοτικών τραγουδιών. Τα χαρακτηριστικά τους είναι τα εξής:

- Είναι πολύστιχα αφηγηματικά τραγούδια με επικολυρικό χαρακτήρα.
- Αντλούν το περιεχόμενό τους από αρχαίους ελληνικούς μύθους, από νεότερες παραδόσεις, από διάφορα κοινωνικά περιστατικά δραματικού χαρακτήρα, από την ιστορική μνήμη ή έχουν υπόθεση εντελώς πλαστή.
- Έχουν έντονα παραμυθιακά και εξωλογικά στοιχεία.
- Διακρίνονται από γρήγορο ρυθμό στη ροή και στην εξέλιξη του μύθου.

δ. Του Χάροντα – Του Κάτω Κόσμου: Αυτά συνδέονται άμεσα με τα μοιρολόγια και αντλούν τους στίχους τους από τον πόνο και τη θλίψη που προκαλεί στον άνθρωπο η εμπειρία του θανάτου. Το οξύμωρο σε αυτά είναι ότι μέσα από τους στίχους τους αναδύεται η βαθύτερη αγάπη για τη ζωή.

ε. Ιστορικά: Έχουν ως θέμα τους ένα πραγματικό ιστορικό γεγονός (πολιορκίες, αλώσεις πόλεων κ.ά.) και, πολλές φορές, αν και ορισμένα στερούνται ποιητικής έμπνευσης, αποτελούν πηγή ιστορικών πληροφοριών. Όσα, όμως, καταφέρνουν να ξεπεράσουν τον πληροφοριακό τους χαρακτήρα φτάνουν σε υψηλό ποιητικό επίπεδο (π.χ. «Οι σκλάβοι των Μπαρμπαρέσων», «Της Δέσπωσης» κ.ά.). Τα τραγούδια αυτά είναι δημιουργήματα των χρόνων μετά την Άλωση, αλλά κυρίως της περιόδου των αγώνων των Σουλιωτών ή της επανάστασης του 1821.

στ. Κλέφτικα: Βγαλμένα από τη ζωή των κλεφτών και των αρματολών, είναι τα νεότερα και πιο πλούσια δημοτικά τραγούδια. Αν και οι ιστορικές συνθήκες είναι σχεδόν όμοιες με την εποχή των Ακριτών, τούτα δεν είναι επικά, δεν είναι καν διηγηματικά, αλλά περισσότερο λυρικά και χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: **i.** σε αυτά που μιλούν για έναν συγκεκριμένο κλέφτη ή για ένα συγκεκριμένο γεγονός και **ii.** σε εκείνα που εξυμνούν τη ζωή των κλεφτών.

Γενικά χαρακτηριστικά των δημοτικών τραγουδιών:

- Είναι δημιουργήματα της λαϊκής ποίησης, προφορικά και συλλογικά.
- Εμφανίζονται σε διαφορετικές μορφές-παραλλαγές.
- Συνδέονται με τη μουσική και τον χορό.
- Η γλώσσα τους είναι η απλή λαϊκή γλώσσα του καθημερινού ανθρώπου. Αρκε-τά συχνά είναι εμπλουτισμένη με τοπικά ιδιώματα.
- Εκφράζουν την προσπάθεια για εθνική ενότητα και τον πόθο για κάθε είδους ελευθερία.
- Διακρίνονται για την παραστατικότητα και την πλαστικότητα των εικόνων.
- Τα πιο συχνά σχήματα λόγου είναι οι προσωποποιήσεις, οι αντιθέσεις, η υπερβολή. Συχνά προσωποποιούνται στοιχεία της φύσης, όπως βουνά, δέ-ντρα, πουλιά κ.λπ., τα οποία μπορούν να μιλούν και να παίρνουν μέρος στη δράση.

π.χ. «Ο Όλυμπος κι ο Κίσσαβος, τα δυο βουνά μαλώνουν»
- Είναι γραμμένα, στην πλειοψηφία τους, σε ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο, συνή-θως χωρίς ομοιοκαταληξία. Εξαίρεση αποτελούν τα λιανοτράγουδα (δίστιχα δημοτικά ποιήματα) που έχουν ομοιοκαταληξία.
- Ο λόγος είναι λιτός και πυκνός: αποφεύγονται, δηλαδή, οι μακρηγορίες, επι-κρατούν ρήματα και ουσιαστικά, ενώ τα επίθετα παραλείπονται.

π.χ. «Κατέβηκε, αγκαλιάστηκαν κι απέθαναν κι οι δύο»
- Συχνή είναι η χρήση του **αριθμού 3** και των **πολλαπλασιών** του.

π.χ. «Τρεις αδερφάδες είμαστε, κι οι τρεις κακογραμμένες»
- Ο **νόμος των τριών**: αναφέρονται τρία πράγματα, τρία πρόσωπα, τρεις έννοιες από τα οποία, συνήθως, δίδεται έμφαση στο τρίτο.

π.χ. «το 'να να πάρει το σταυρό και τ' άλλο το βαγγέλιο,
το τρίτο, το καλύτερο, την Άγια Τράπεζά μας»
- Η **επανάληψη στίχων**, είτε με την ίδια μορφή είτε με ελαφρές αλλαγές.

π.χ. «Πουλάκια είν' κι ας κελαηδούν, πουλάκια είν' κι ας λένε»
- Η **αρχή της ισομετρίας**: κάθε μετρική ενότητα (στίχος ή δίστιχο) περιέχει ένα ολοκληρωμένο νόημα, δηλαδή δεν υπάρχει διασκελισμός.

π.χ. «Τ' άκουσ' ο πρωτομάστορας και του θανάτου πέφτει»
- Η **επανάληψη** ή η **ολοκλήρωση** του νοήματος του πρώτου ημιστίχιου στο δεύτερο.

π.χ. «Κόρη, το λόγον άλλαξε κι άλλη κατάρα δώσε,
πόχεις μονάκριβο αδερφό, μη λάχει και περάσει»
- Το **θέμα των άσκοπων ερωτημάτων**: τα άσκοπα ερωτήματα προωθούν την εξέλιξη της ποιητικής αφήγησης και κορυφώνουν την ποιητική ένταση.

π.χ. «Αχός βαρύς ακούεται, πολλά τουφέκια πέφτουν.
Μήνα σε γάμο ρίχνονται, μήνα σε χαροκόπι;
Ουδέ σε γάμο ρίχνονται, ουδέ σε χαροκόπι,
η Δέσπω κάνει πόλεμο με νύφες και μ' αγγόνια»
- Το **θέμα του αδυνάτου**: δείχνει ότι κάτι δεν μπορεί να γίνει, αν δεν παραβιαστεί κάποιος νόμος της φύσης.

π.χ. «Αν τρέμουν τ' άγρια βουνά, να τρέμει το γιοφύρι,
κι αν πέφτουν τ' άγρια πουλιά, να πέφτουν οι διαβάτες»

2. Λόγια ποιήματα και στιχουργήματα

α. Το έμμετρο αφηγηματικό έργο *Έπος του Διγενή Ακρίτα*: Ένας άγνωστος ποιητής, βασισμένος στα ακριτικά τραγούδια, συνέθεσε το έπος *Διγενής Ακρίτας*, που αποτελεί το πρώτο γραπτό μνημείο της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας. Και δεν είναι μονάχα η λαϊκή, ομιλούμενη γλώσσα που τοποθετεί αυτό το Έπος στην αρχή της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας, αλλά είναι και «...το πρώτο, ας είναι και αχνό ακόμα, φανέρωμα μιας καινούργιας συνείδησης εθνικής, που μπορούμε, στην περίπτωση μας, να την πούμε, ακριβώς, νεοελληνική».¹

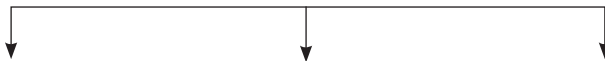
Ως το 1875 τίποτε δεν ήταν γνωστό για τούτο το Έπος. Η ανακάλυψη ενός χειρογράφου στην *Τραπεζούντα* είναι μια πρώτη παραλλαγή του έργου, αν και πιο κοντά στη μορφή του βρίσκεται η διασκευή της *Grottaferrata*. Οι άλλες δύο είναι της *Οξφόρδης* και της *Ανδρου*, όπου βρέθηκαν, επίσης, δύο χειρόγραφα.

β. Τα *Προδρομικά* ή *Πτωχοπροδρομικά* ποιήματα (12ος αιώνας): Είναι μια ομάδα τεσσάρων ποιημάτων, που γράφτηκαν γύρω στα μέσα του 12ου αιώνα στο περιβάλλον του παλατιού στην Κωνσταντινούπολη. Τα τέσσερα αυτά ποιήματα είναι, μάλλον, σατιρικά, καθώς αναφέρονται στα αγαπημένα θέματα της σάτιρας: στην κακή γυναίκα, στη φτώχεια του οικογενειάρχη, στην άσωτη ζωή των ηγουμένων, στην πείνα των ανθρώπων των γραμμάτων («Ανάθεμα τα γράμματα, Χριστέ, και όποιον τα θέλει!»). Αποδίδονται στον *Θεόδωρο Πρόδρομο* ή *Πτωχοπρόδρομο*, ο οποίος, σε καθένα από τα ποιήματα αυτά, απευθυνόμενος στον αυτοκράτορα ή σε άλλα μέλη της αυτοκρατορικής οικογένειας των Κομνηνών, ζητάει βοήθεια. Σήμερα, πιστεύεται ότι τα ποιήματα αυτά έχουν γραφτεί από κάποιους ποιητές που μιμήθηκαν το ύφος του Προδρόμου.

Στον κύκλο των ποιημάτων που συνδέονται άμεσα με την αυλή των Κομνηνών είναι και οι στίχοι που έγραψε ο Μιχαήλ Γλυκάς από τη φυλακή και ζητούσε την εύνοια του Μιχαήλ Κομνηνού, καθώς και ένα παραινετικό ποίημα γνωστό ως *Σπανέας* που πιθανότατα είναι γραμμένο από μέλος της οικογένειας των Κομνηνών, λίγο πριν το 1150.

Παράλληλα, την περίοδο αυτή (12ος αιώνας), στο παλάτι των Κομνηνών, αποσυρμένη από τα εγκόσμια, η κόρη του Αλέξιου Α΄ Κομνηνού, Άννα Κομνηνή, συγγράφει την *Αλεξιάδα* σε έναν άκρατο αττικιστικό λόγο, μακριά από τη γραπτή λόγια (δημώδη) γλώσσα της εποχής. Είναι η εξιστόρηση της ζωής του πατέρα της και των πρώτων Σταυροφοριών, που αποτελεί, παρά την ιδιομορφία της γλώσσας, μια από τις αξιολογότερες ιστορικές πηγές της εποχής.

II. β΄ φάση: 1204-1453 (κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς)

1. Η έμμετρη χρονογραφία *Το Χρονικόν του Μορέως*
2. Ιπποτικά-Ερωτικά μυθιστορήματα
3. Θρήνοι για την άλωση της Πόλης

¹ Λίνος Πολίτης, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Αθήνα, ΜΙΕΤ, 1978

Το 1204, οι Φράγκοι σταυροφόροι έμπαιναν κατακτητές στην Κωνσταντινούπολη και στις 16 Μαΐου ο Βαλδουίνος στέφθηκε επίσημα στην Αγία Σοφία. Η κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης θα κρατήσει μέχρι το 1261, αν και κατά τη διάρκεια της κατοχής της δημιουργήθηκαν τα βασίλεια της Τραπεζούντας, της Ηπείρου και της Νίκαιας. Τα περισσότερα, όμως, κρατίδια και πριγκιπάτα, που είχαν οργανωθεί με το δυτικό φεουδαρχικό σύστημα, θα επιβιώσουν μέχρι τη δεύτερη άλωση της Πόλης, το 1453.

Τα χρόνια αυτά, κατακτητές και κατακτημένοι συγκρούστηκαν πολλές φορές, αλλά είχαν και την ευκαιρία, σε ειρηνικές περιόδους, να έρθουν σε επαφή οι δύο πολιτισμοί. Η Δύση, σε τούτη την περίοδο του πρώιμου 13ου αιώνα, βρισκόταν σε μια στιγμή πολιτιστικής, και όχι μόνο, ακμής. Αυτή η δυτική επίδραση, όπως θα δούμε πιο κάτω, αποτυπώνεται έντονα και στα λογοτεχνικά κείμενα του 13ου αιώνα, μέχρι το 1453, ενώ, παράλληλα, πολλοί είναι οι Φράγκοι, ειδικά της δεύτερης ή τρίτης γενιάς, που εξελληνίζονται γλωσσικά.

1. Το Χρονικό του Μορέως

Είναι μια **έμμετρη χρονογραφία** (ο στιχουργός του είναι άγνωστος) που εξιστορεί την κατάκτηση της Πελοποννήσου (Μορέως) από τους Φράγκους και την κατοχή της από διάφορους πρίγκιπες. Πρόκειται, λοιπόν, για ένα χρονικό γραμμένο στα ελληνικά που συντέθηκε γύρω στο 1300 και αποτελείται από 10.000 περίπου στίχους.

Αυτό το έργο, που μας έχει σωθεί σε αρκετά ελληνικά αντίγραφα και σε τρεις ξενόγλωσσες διασκευές –γαλλική, ιταλική, αραγονική– ανήκει, βέβαια, στην ιστορία της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας, μιας και γράφτηκε στα ελληνικά, αλλά δεν αποτυπώνει τίποτε από το πνεύμα του νέου ελληνισμού, όπως αυτός εκφράστηκε μέσα από τους στίχους του *Διγενή Ακρίτα*.

2. Ιπποτικά-Ερωτικά μυθιστορήματα

Το πνεύμα της ανάμειξης των δύο πολιτισμών –ελληνικού και δυτικού– φανερώνεται σαφέστερα σε μια σειρά από γνήσια ποιητικά δημιουργήματα: πρόκειται για έμμετρα ιπποτικά-ερωτικά μυθιστορήματα που εξιστορούν, πάντα, τις περιπέτειες ενός ερωτικού ζευγαριού, ενώ, παράλληλα, με τη δυτική τους επίδραση γίνεται ολοφάνερη και η λόγια βυζαντινή παράδοση. Το σημαντικότερο σε αυτά τα έργα είναι ότι πλέον αποκαλύπτεται καθαρά το νεοελληνικό δημοτικό στοιχείο, με παρεμβολή αυτούσιων δημοτικών τραγουδιών της εποχής (καταλόγια). Από αυτά μας έχουν σωθεί, κυρίως, πέντε ερωτικά μυθιστορήματα:

- *Λίβιστρος και Ροδάμνη*
- *Καλλίμαχος και Χρυσορρόη* (ίσως γραμμένο από κάποιον εξάδελφο του Ανδρόνικου Β΄ Παλαιολόγου)
- *Βέλθανδρος και Χρυσάντζα*
- *Ιμπέριος και Μαργαρώνα* (διασκευή του *Pierre et Maguelonne*)
- *Φλώριος και Πλατζιαφλώρα* (διασκευή του *Floire et Blanchefleur*)

Θεωρία & ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Την αγάπη της εποχής για τα μυθιστορήματα και τις περιπέτειες, εκτός από τα παραπάνω πέντε ιπποτικά-ερωτικά έργα, τη συναντάμε και σε μερικά άλλα μυθιστορήματα:

- Διήγησις του Απολλωνίου του Τύρου
- Βίος του Μεγάλου Αλεξάνδρου (η γνωστή διήγηση του Ψευδοκαλλισθένη, που έγινε αργότερα (17ος αι.) γνωστή σαν Φυλλάδα του Μεγαλέξαντρου)
- Διήγησις του Βελισσαρίου
- Διήγησις του Αχιλλέως (ή Αχιλλής)

Κοντά σε αυτά, εντοπίζουμε και ένα είδος αγαπητό, πάντα, στον λαό: τις ιστορίες για τα ζώα. Αντιπροσωπευτικά αναφέρουμε:

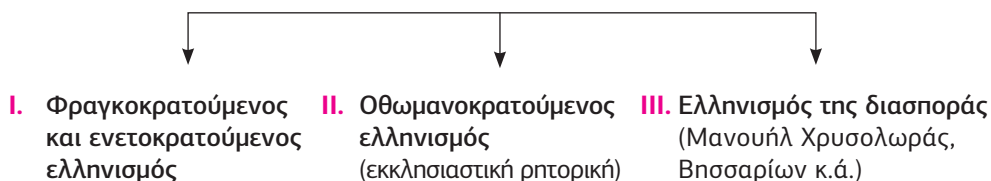
- Διήγησις παιδιόφραστος περί των τετραπόδων ζώων
- Πουολόγος
- Συναξάριον του τιμημένου γαδάρου
- Πωρικολόγος
- Οψαρολόγος

3. Θρήνοι για την άλωση της Πόλης

Αυτά τα δημοτικά τραγούδια θρηνούν την άλωση της Κωνσταντινούπολης.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1453-1669

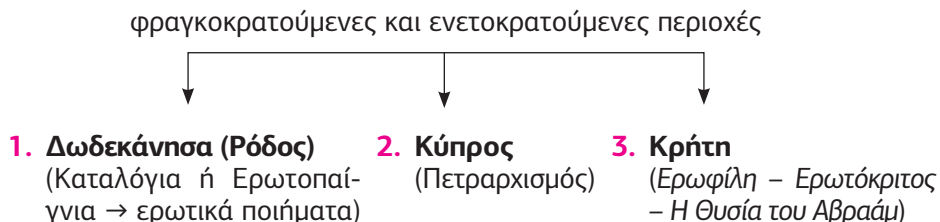
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ (1453) ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ (1669)

Η επομένη της άλωσης της Πόλης θα βρει τον ελληνισμό υπό οθωμανική και φραγκική κυριαρχία ή στη διασπορά, γεγονός που θα διατηρηθεί σ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, με τα όποια αποτελέσματα-προβλήματα άφησε πίσω της, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Αναλυτικότερα:

I. Φραγκοκρατούμενος και ενετοκρατούμενος ελληνισμός:

1. Δωδεκάνησα (Ρόδος)

Ας ρίξουμε, αρχικά, μια ματιά στη Ρόδο, μιας και το νησί αυτό έχει πλούσια ιστορία, όχι μόνο στην περίοδο που εξετάζουμε (μεσαιωνική), αλλά και στην αρχαία, στην ελληνιστική και στη ρωμαϊκή. Οι Ρόδιοι ποιητές τραγούδησαν κι αυτοί τον έρωτα. Τα «ερωτικά τραγούδια» της Ρόδου είναι από τα πρωιμότερα κείμενα της εποχής. Η ρίμα (= ομοιοκαταληξία) είναι το βασικό στοιχείο τους. Στο χειρόγραφο που μας έχει σωθεί έχουν τον τίτλο **Καταλόγια, στίχοι περί έρωτος και αγάπης** ή τον πιο γνωστό τίτλο **Ερωτοπαίγνια**.

Παράδειγμα

[Αν ήξευρα, κυράτσα μου...]

Αν ήξευρα, κυράτσα μου, πότε θέλεις κινήσει
και πόθεν θέλεις διαβεί με τες αρχοντοπούλες,
την στράταν σου να φύτεψα μπλιές και κυδωνίτσες
και νεραντζούλες και κιτρές και δάφνες και μυρσίνες
τον δρόμον σου τριανταφυλλιές να μη σε πιάνει ο ήλιος,
κι όπου διαβαίνει και πατείς ήθελα σπέρνει μόσχον,
και να μυρίζει η στράτα σου, και συ να μην το ξεύρεις,
να μη μαυρίζει, λυγερή, στον ήλιο η ηλικιά σου.¹

.....
Η ταπεινή καρδούλα μου πολύν καλόν σε θέλει,
αφέντη τετραλύγιστε² και βεργαναλεμένε³
νομίζω μάγια μ' έκαμες και πάντα σε θυμούμαι.
Πού μ' εύρε, πού μ' εκόλλησεν η περισσή σου αγάπη;
Εσέβην⁴ κι ετυλίχτηκεν στα φύλλα της καρδιάς μου,
εσέβην κι εριζώθηκεν κι εγέμισεν τα φύλλα·
και ήλθασιν οι γείτονες και εσυμβούλευσάν με,
και όλοι βουλή μ' edώκασιν να σε απολησμονήσω.
Κι εγώ απεκρίθην και είπα τους κι εκατηγόρησά τους:
εσείς πολλά αγαπήσατε την αποχωρισιά μας,
δι' αυτό με συμβουλευέτε να τον ελησμονήσω
μαχαίρια και αν με κόφτουσιν, πριόνια και αν με πριονίζουν
ως πότε ζω και φαίνομαι, τον αγαπώ ουκ αρνούμαι.

καταλόγι (ερωτικό τραγούδι)

¹ ηλικιά: ομορφιά

² τετραλύγιστος: ευλύγιστος, τρυφερός

³ βεργαναλεμένος: ψηλός και λυγρός σαν βέργα

⁴ εσέβην: μπήκε